

УДК 94(450.521) «14/15»

Ольга Лях

МЕЦЕНАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ РОДИНИ МЕДІЧІ У ФЛОРЕНЦІЇ

У статті схарактеризовано меценатську діяльність Лоренцо і Козімо Медічі, окреслено її значення для культурного розвитку Флоренції. Зокрема, розкрито питання спонсорвання мистецтва та протекції молодих митців з боку родини Медічі, що залишило помітний слід у становленні культури епохи Ренесансу.

Ключові слова: Медічі, меценатство, Платонівська академія, колекціонування, культура Флоренції.

У європейській історії XIV–XVI ст. виділяють окремих період, відомий під назвою Відродження, або Ренесанс, що пов'язаний з культурним піднесенням та поверненням до досягнень Античності. На новому витку суспільного розвитку на зміну схоластиці та інтелектуальному застою доби Середньовіччя прийшли гуманістичні ідеї, коли творцем була визнана людина. Культурний феномен, що виник на Апеннінському півострові як «відродження» античних традицій, згодом поширився усю Європою і перетворився на нове, самобутнє явище.

Одним із центрів, де виникли нові філософські та мистецькі ідеї, була Флоренція. Якщо тогочасну Італію можна назвати культурним центром Європи, то Флоренція XV ст. була її найбільшим духовним центром. Безумовно, велику роль у цьому відіграли сприятливі умови для розвитку мистецтва у місті, створені представниками родини Медічі та інших сімейств, що наслідували їх меценатську діяльність.

Враховуючи роль Флоренції у зародженні культури Ренесансу, розгляд меценатської діяльності родини Медічі є важливою темою для дослідження, адже саме за сприяння представників цього роду поширювались нові ідеї у місті та за його межами. **Метою цієї роботи** є характеристика меценатської діяльності, а також протекцій щодо молодих митців з боку родини Медічі та визначення впливу цієї діяльності на перетворення Флоренції на один із центрів ренесансного гуманізму. Головну увагу приділено двом

представникам родини Медічі — Козімо Старому (1395–1440) та Лоренцо Пишному (1449–1492), адже саме у часи їхнього правління, відомого як «золоте століття» в історії Флоренції, великі суми грошей витрачалися на розвиток мистецтва.

У роботах флорентійських авторів, присвячених історії Флоренції, прослідковується прихильне ставлення до родини Медічі та їхньої діяльності. Нікколо Макіавеллі у своїй праці «Історія Флоренції»¹ схвально описує протекцію над культурою Козімо та Лоренцо Медічі, зазначаючи, що після смерті Лоренцо Флоренція вступила у смутний період. Франческо Гвіччардіні в «Історії Флоренції» також описує правління родини Медічі як період розквіту мистецтва у Флоренції. Писали про Козімо та Лоренцо Медічі також їхні сучасники, представники заснованої Медічі Платонівської академії. У своїх працях вони переважно характеризували представників родини Медічі як політиків, а не як меценатів, піддаючи критиці їх тиранічне правління у Флоренції. Серед таких критичних робіт слід виділити «Діалоги про свободу»² Аламанно Ринуччіні, де критикується правління Лоренцо

¹ Макіавеллі Нікколо. Флорентійські хроніки. Державець / Макіавеллі Нікколо // Пер. з італ. А. Перепада. — К., 1998.

² Аламанно Ринуччіні. Диалог о свободе / Аламанно Ринуччіні // Сочинения итальянских гуманистов эпохи Возрождения (XV век) / Под ред. Л.М. Брагиной. — М., 1985. — С. 162–186.

Медічі, та «Флорентійські бесіди про вигнання»³ Франческо Філельфо, в якій автор висловлює свою неприязнь до родини Медічі в цілому.

В історіографії, присвяченій діяльності окремих представників родини Медічі або загальному культурному та політичному стану тогочасної Флоренції, висуваються різні оцінки значення та обсягів меценатської діяльності роду Медічі. Перш за все, проблемним є питання визначення того, чи була меценатська діяльність родини Медічі (зокрема Лоренцо Пишного) саме «меценатською». Так, Андре Шастель у своїй роботі «Мистецтво та гуманізм у Флоренції часів Лоренцо Пишного»⁴, зазначає, що, на відміну від свого діда, Лоренцо Медічі був швидше колекціонером, ніж меценатом. Російські дослідники не акцентують увагу саме на «меценатській» політиці родини Медічі, розглядаючи її на загальному фоні розвитку мистецтва та протегування відомих митців цією родиною. Серед таких робіт можна назвати праці Л. Брагіної «Італійський гуманізм доби Відродження: Ідеали та практика культури»⁵ та А. Вишеславцева «Мистецтво Італії XV століття. Флоренція»⁶. Також при дослідженні меценатської діяльності родини Медічі були розглянуті напрацювання західних істориків, які досліджували різні аспекти політичної та меценатської діяльності родини Медічі. Зокрема, це «Флоренція. Золотий вік»⁷ Джина Брукера, «Італія в епоху Ренесансу»⁸ Джона Найеми, «Культура Відродження в Італії»⁹ Якоба Буркхардта та інші.

Меценатська діяльність родини Медічі сягає своїми коренями, як і весь період Відродження, в античну культуру та зображення образу Мецената, який опікувався мистецтвом в часи Октавіана Августа. Діячі Ренесансу могли бачити в образі Мецената зразок взаємовідносин між правителем та діячами культури, намагаючись наслідувати його, виступаючи патронами мистецтва. Таким чином, можна казати про

перенесення античної концепції меценатства на реалії Флоренції XV століття¹⁰. Окрім того, для впливових осіб патронаж над митцями та збільшення власних колекцій творів мистецтва було можливістю продемонструвати статус родини та її «соціальну ідентичність»¹¹, що також спонукало заможних людей Флоренції допомагати розвитку мистецтва у місті.

Яскрава художня культура Флоренції, як вважає Джон Найеми, була пов'язана з так званою «розкішною економікою» (luxury economy), виготовленням предметів розкоші та загальним економічним піднесенням Флоренції в той час¹². Гільдії та цехи Флоренції славились якістю виробленої продукції та гарними майстрами, котрі працювали у власних майстернях, наймали собі учнів та брали замовлення на роботу¹³. Зростання серед місцевої знаті попиту на предмети розкоші сприяло розвитку мистецтва, адже вироби мистецтва у той час вигідно продавались.

Окремо зазначимо, що більшість своїх робіт відомі майстри виконували на замовлення цеху, можновладця або церкви, рідко працюючи задля власного задоволення. Зазвичай такі роботи вони виконували на ранніх етапах навчання, намагаючись вдосконалити свої навички. Мистецтво було шляхом заробітку, тому фінансування майстрів та замовлення робіт впливовими італійськими родинами стало важливим чинником розвитку мистецтва періоду Ренесансу як в Італії, так і в інших регіонах Європи. Порівняно з XIV ст. у XV столітті, через збільшення потреби у розкішних речах, відбувається збільшення долі замовлень від приватних замовників та зменшується доля публічних (інституційних) замовлень¹⁴.

Перш ніж характеризувати обсяги меценатської діяльності родини Медічі, слід окреслити, що це була за родина, та де саме вони брали гроші на те, щоб вкладати їх у мистецтво. Джованні ді Біччі Медічі був тим представником родини Медічі, який перетворив її на одну із найвпливовіших родин у торгівельній сфері та банківській справі. Саме він переніс головний офіс банку Медічі з Риму до Флоренції, фінансував папу Іоанна XXIII, отримуючи майже половину прибутку з римського відділення банку та надання коштів курії¹⁵. Після своєї смерті Джованні ді Біччі залишив своїм синам Козімо та Лоренцо

³ Франческо Филельфо. Флорентийские беседы об изгнании / Франческо Филельфо // Сочинения итальянских гуманистов эпохи Возрождения (XV век). — С. 110–120.

⁴ Шастель Андре. Искусство и гуманизм во Флоренции времен Лоренцо Великолепного / Шастель Андре // Очерки об искусстве Ренессанса и неоплатоническом гуманизме / Пер. с фр. Н.Н. Зубков; Отв. ред. О.Ф. Кудрявцев. — М.; СПб, 2001.

⁵ Брагина Л.М. Итальянский гуманизм эпохи Возрождения. Идеалы и практика культуры / Л.М. Брагина. — М.: Изд-во МГУ, 2002. — 384 с.

⁶ Вышеславцов А. Искусство Италии XV век. Флоренция / А. Вышеславцов. — М.; СПб, 1883.

⁷ Brucker G. Florence. The Goldenage, 1138–1737. — Los Angeles, 1983.

⁸ Najemy John M. Italy in the Age of the Renaissance 1300–1550 / The Short Oxford History of Italy. — New York, 2004.

⁹ Буркхардт Якоб. Культура Возрождения в Италии / Якоб Буркхардт. — М., 1996.

¹⁰ Чиглинцев Е.А. Меценатство как социокультурный феномен / Е.А. Чиглинцев // Ученые записки Казанского государственного университета. — Т. 151. — Кн. 5. — Ч. 2. — Казань, 2009. — С. 11–12

¹¹ Najemy John M. A History of Florence 1200–1575 / Najemy John M. — Oxford, 2006. — P. 316.

¹² Ibid. — p. 315

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.— p. 316

¹⁵ Najemy John M. A History of Florence 1200–1575 / Najemy John M. — Oxford, 2006. — P. 262–264.

статок у приблизно 180 000 флоринів¹⁶. Саме цей стартовий капітал, яким Козімо Медічі вправно управлявся як гарний банкір, дав змогу йому не лише збільшувати свою клієнтелу та вплив у Флоренції за допомогою позичання грошей своїм прибічникам, але й вкладати гроші у розвиток мистецтва.

Характеризуючи меценатську політику родини Медічі, можна виділити декілька основних етапів: перший — початок масштабної меценатської діяльності Козімо Медічі, побудова палаців та церков, намагання зробити мистецтво публічним; другий — протекція мистецтва за часів Лоренцо Медічі, який надавав перевагу збиранню приватних колекцій та поширенню свого впливу як знавця мистецтва; третій — меценатська діяльність родини Медічі у Римі за часів перебування на папському престолі Джуліо Медічі (Климента VII); четвертий — повернення Медічі у Флоренцію та меценатська діяльність Козімо I Медічі, герцога Тосканського; п'ятий — меценатська діяльність Катерини Медічі, королеви Франції.

Першим кроком масштабної меценатської діяльності була розбудова Козімо Медічі церкви Сан-Лоренцо. Ця спроба взяти на себе фінансування будівництва великої церкви була безпрецедентною і не мала аналогів у попередні століття. Така увага родини Медічі до церкви Сан-Лоренцо пояснюється тим, що це була їх парафіяльна церква¹⁷.

Козімо Медічі також був покровителем флорентійських гуманістів, саме за його протекції та допомоги було засновано Флорентійську платонівську академію на віллі в Кареджі, подарованій Козімо неоплатонікам. Датою заснування Академії вважаємо 1462 рік, коли віллу Кореджі було передано Марсіліо Фічіно для облаштування там Платонівської академії¹⁸. Як можна побачити з листа, що був надісланий Марсіліо Фічіно Козімо Медічі 11 січня 1463 року¹⁹, предметом вивчення в цій академії були книги Платона, які піддавались детальному розбору та осмисленню ідей, викладених філософом у своїх працях. Важливим досягненням цієї школи був переклад книг Платона та неоплатоніків латиною, здійснений Марсіліо Фічіно²⁰. Окрім того, саме учасники Платонівської академії, в тому числі і Лоренцо Медічі, почали розвивати народну італійську мову, почавши писати нею свої вірші²¹.

¹⁶ Brucker G. Florence / G. Brucker. — Op. cit. — P. 92.

¹⁷ Najemy John M. A History of Florence. — P. 328.

¹⁸ James Hankins. Cosimode'Medicandthe «Platonic-academy» / James Hankins // Journal of the Warburg and Courtauld Institutes. — Vol. 53. — London, 1990. — P. 144.

¹⁹ Сочинения итальянских гуманистов эпохи Возрождения (XV век). — С. 216–217.

²⁰ Там само. — с. 27

²¹ Вышеславцов А. — Указ. соч. — С. 18.

Причиною створення Академії було поширення наприкінці XIV століття серед флорентійської знаті ідеї про те, що вивчення класичних текстів античної літератури є необхідною умовою для того, щоб бути членом елітної групи соціуму та що людина, яка не отримала класичну освіту, не може обіймати урядові посади²². Враховуючи стан розвитку гуманістичних ідей у Флоренції на початку XV століття, слід зазначити, що більшість визначних гуманістів Флоренції була вихідцями з інших міст Тоскани (Колуччо Салютаті, Поджо Браччоліні, Бенедетто Аккольті та ін.) та інших провінцій Італії (Амброджо Траверсарі, Франческо Філельфо та Гуаріно да Верона)²³. Це свідчить про те, що Флоренція була епіцентром тяжіння для прибічників гуманістичних ідей, які з'їжджалися до цього міста з багатьох куточків Апеннінського півострова.

Новостворена академія стала осередком зібрання флорентійських гуманістів, її протектори, родина Медічі, самі нерідко були присутні на зібраннях та диспутах²⁴. Питання утворення Платонівської школи є досить дискусійним, і серед дослідників нема одностайної відповіді на те, чому Козімо Медічі надав допомогу у заснуванні цієї академії. Перша версія, якою пояснюється така підтримка з боку Козімо, полягає у тому, що ця протекція була спричинена палкою прихильністю Козімо Медічі до платонівської філософії, якою він зацікавився під час Платонівських читань, що проводив грецький філософ Геміст Плетон²⁵, котрий відвідував Флоренцію під час проведення Флорентійського собору.

Заперечуючи цю думку, Джеймс Хенкінс у своїй статті «Козімо Медічі та Платонівська академія»²⁶, стверджує, що навряд чи можна називати Козімо Медічі прибічником ідей Платона і казати про те, що він планував заснувати таку Академію ще з часів Флорентійської унії. Аргументуючи цю тезу, автор звертається до праць сучасників Козімо, які, вихваляючи його меценатську діяльність, жодного разу не згадували про заснування ним Академії, а також вказує на мовленнєву різницю між Козімо Медічі та Геміста Плетоном. Козімо не розмовляв грецькою, а Плетон не знав ані латини, ані італійської, тому їх спілкування, якщо воно мало місце, через перекладачів навряд чи справило б таке сильне враження, що Козімо Медічі зацікавився б працями Платона. Однак, незважаючи на те, що чітко визначити причини, які спонукали Козімо Медічі

²² Najemy John M. Italy in the Age of the Renaissance. — P. 29.

²³ Ibid. — P. 30.

²⁴ Брагина Л.М. Указ. соч. — С. 233.

²⁵ Данилова И.Е. Итальянский город XV века. Реальность, миф, образ / И.Е. Данилова. — М., 2000. — С. 123.

²⁶ James Hankins. Op. cit. — P. 144–162.

на заснування цієї Академії неможливо, не можна відкидати його значення як її покровителя.

Однак, попри протекцію та підтримку родиною Медічі Платонівської академії, гуманісти, що входили до її складу, доволі часто виражали невдоволення тиранією Медічі та критикували їх посягання на республіканські інститути. Такі мотиви прослідковуємо у таких представників Платонівської академії, як Аламанно Рінуччіні, Франческо Філельфо та Джанноццо Манетті. Аламанно Рінуччіні у своїй праці «Діалоги про свободу» відкрито критикує правління Лоренцо Медічі, звинувачуючи його в тому, що він позбавив Флоренцію її демократичних свобод та називаючи період його правління «найжорстокішою тиранією Лоренцо»²⁷. За свою критику та звітування безпосередньо Синьйорії, а не Лоренцо Медічі, під час своєї місії до Риму, Рінуччіні був позбавлений можливості обіймати державні посади аж до вигнання Медічі з Флоренції²⁸. Франческо Філельфо у своїх «Флорентійських бесідах про вигнання» звинувачує Медічі в тому, що найважливіше для них — гроші, і що у своїх прагненнях примножити їх вони нехтують доброчесністю²⁹. Джанноццо Манетті у своїй Промові до Синьйорії закликає магістратів пильнувати при голосуванні, щоб не дати змоги Козімо Медічі проводити свою закулісну політику та щоб «погані громадяни не зайняли місце добрих»³⁰.

Представники родини Медічі також колекціонували видатні літературні твори та пам'ятки мистецтва. Так, після перебудови Козімо Медічі монастиря Сан-Марко у Флоренції на його території було висаджено сад, в якому, як пише Асканіо Кондіві в життєписі свого майстра Мікеланджело Буонаротті, сином Козімо Лоренцо Пишним, було «зібрано багато античних скульптур та інших фігур, що йому подобались»³¹. Цей сад було перетворено на своєрідну галерею мистецтв.

Крім того, за сприяння родини Медічі було створено публічну бібліотеку у монастирі Сан-Марко за проектом Мікелоццо ді Бартоломео. До цієї бібліотеки увійшли книги з колекції Медічі та колекції, зібрані гуманістом Нікколо Нікколі, вихідцем з заможної флорентійської родини, одним із провідних діячів гуманізму у Флоренції XV століття, який витратив усі свої статки на пошук та зібрання різноманітних рукописів³². Колекція Нікколі, що складалась з більш ніж

800 примірників, разом із книгами, зібраними представниками родини Медічі, стала основою відкритої 1444 року публічної бібліотеки та доповнилась, після вигнання з міста П'єро Медічі, частиною приватної бібліотеки родини Медічі. Загалом, за відомостями з каталогу публічної бібліотеки Сан-Марко, на початку XVI ст. вона налічувала 1232 позиції³³.

Намагання Козімо Медічі зробити доступ до літератури більш публічним проявлялось також у тому, що він допомагав у пошуку літератури та спонсорував переклади робіт з грецької на латину. Так, саме Козімо Медічі дав Марсіліано Фічіно грекомовні праці Платона. Також Козімо заохотив Амброджо Траверсарі перекласти латиною працю Діогена Лаертського «Про життя, вчення та висловлювання славетних філософів», спонсорував переклади «Втіхи до Аполонія» Плутарха та «Фізику», «Другі аналітики», «Про душу» та «Етика» Арістотеля³⁴.

Окрім нової публічної бібліотеки, Медічі також опікувались поповненням своєї приватної Бібліотеки Лауренціана (названої на честь Лоренцо Медічі) в базиліці Сан-Лоренцо³⁵. Пошуком та купівлею книг для цієї бібліотеки займалась спеціально призначена людина. Так, головним збирачем у Лоренцо Медічі був Іоанн Ласкаріс³⁶. З метою підбору та придбання нових примірників давніх авторів Лоренцо відправляв Ласкаріса до Греції на пошук книг³⁷. З проханням організації фондів цієї бібліотеки Козімо Медічі звернувся до видатного бібліофіла Томмазо Парентучеллі, який пізніше, у 1447 році, буде обраний Римським Папою на ім'я Миколай V та продовжить свою діяльність у розбудові бібліотек, збільшуючи кількість книжок у колекції Ватиканської бібліотеки та організовуючи переклади грецьких авторів латиною³⁸. Саме завдяки його діяльності місто перетворюється на другий, після Флоренції, центр італійського Відродження та починається так зване «золоте століття» Риму.

Велика увага приділялась родинною Медічі й будівництву монументальних споруд. Так, за правління Козімо Медічі було збудовано, відбудовано та внутрішньо оздоблено такі собори і церкви, як Сан-Марко, Сан-Лоренцо, Санта-Вердіана,

³³ Брагіна Л.М. Указ. соч. — С. 248.

³⁴ James Hankins. Op. cit. — P. 147.

³⁵ Жеравина О.А. Библиотеки Флоренции в культурном наследии Италии / О.А. Жеравина // Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение. — № 1. — Томск, 2011. — С. 52.

³⁶ Буркхардт Якоб. Культура Возрождения в Италии / Якоб Буркхардт. — М., 1996. — С. 123.

³⁷ Сочинения великих итальянцев XVI века // Серия: Библиотека ренессансной культуры / Сост., вступит. статья, комментарии Л.М. Брагиной; Пер. с итал. — СПб. : Алетейя, 2002. — С. 77.

³⁸ Там само. — С. 248.

²⁷ Сочинения итальянских гуманистов эпохи Возрождения (XV век). — С. 186.

²⁸ Брагіна Л.М. Указ. соч. — С. 256–257.

²⁹ Сочинения итальянских гуманистов эпохи Возрождения (XV век). — С. 116.

³⁰ Там само. — С. 139.

³¹ Переписка Микель-Анджело Буонаротти и жизнь мастера, написанная его учеником Асканіо Кондіві. — СПб, 1914. — С. 5.

³² Брагіна Л.М. Указ. соч. — С. 245–247.

Сан-Джероламо, храм у Муджелло, церкви Санта-Кроче, Серві, Аньйолі та Сан-Мініато³⁹.

Серед інших архітектурних споруд, збудованих на гроші родини Медічі, назвемо палац Медічі, побудований Мікелоццо на замовлення Козімо Медічі на віа Лагра (нині віа Кавур), неподалік від церкви Сан-Лоренцо. До побудови нового палацу Козімо Медічі проживав в родинному палаці родини Барді, з представницею якої, Контессіною Барді, він одружився у 1416 році. Палац родини Медічі будувався протягом більш ніж двадцяти років, з 1444-го по 1459-й р., за кресленнями Мікелоццо, проте з використанням архітектурних принципів Брунеллескі, проект якого, за легендою, Козімо Медічі відкинув як занадто розкішний⁴⁰.

За правління Лоренцо Медічі, який небагато уваги приділяв будівництву споруд, на відміну від свого діда та батька, єдиною визначною спорудою була вілла родини Поджо а Кайяно, побудована у 1485–1486 роках⁴¹. Проте Лоренцо фінансував реставрацію будівель. Так, після того, як Бенедиктський будинок Le Murate у кварталі Санта-Кроче зазнав пошкоджень від пожежі, Лоренцо виділив п'ять тисяч флоринів на його відбудову⁴².

Окрім розбудови самої Флоренції, Медічі також вкладали гроші в побудову споруд в інших містах. Так, наприклад, у листі, написаному Мікеланджело Буонарроті до Козімо Медічі у 1559 році, йдеться про те, що майстер зробив малюнки церкви святого Іоанна, покровителя Флоренції, яка мала бути побудована у Римі за сприяння Козімо Медічі⁴³. Окрім того, Ніколо Макіавеллі зазначає, що за вказівкою та спонсорством Козімо Медічі було також збудовано притулок «для немаєтних та недужих прочан»⁴⁴ в Єрусалимі. Лоренцо Медічі було засновано у Пізі школу, в якій мала навчатись флорентійська молодь та яку він намагався зробити найкращою серед шкіл італійських міст, запрошуючи туди за винагороду видатних особистостей⁴⁵. Також Козімо Медічі разом зі своїм братом Лоренцо брав під патронаж деякі релігійні ордени та велику кількість церков за межами Флоренції, пов'язуючи таким чином родину Медічі з релігійним та суспільним життям інших міст⁴⁶.

³⁹ Макіавеллі Нікколо. Назв. праця. — С. 303.

⁴⁰ Murray Peter The architecture of the Italian Renaissance. — New York, 1970. — P. 62.

⁴¹ Шастель Андре. Указ. соч. — С. 20.

⁴² Kent F.W. Lorenzode' Mediciand the Art of Magnificence / F.W. Kent. — Baltimore, 2004. — P. 64.

⁴³ Переписка Микель-Анджело Буонарротти. — С. 217–218.

⁴⁴ Макіавеллі Нікколо. Назв. праця. — С. 304.

⁴⁵ Там само. — С. 390 ; Сочинения великих итальянцев XVI века. — С. 75–76.

⁴⁶ Najemy John M. A History of Florence. — P. 329.

Лоренцо Медічі, на відміну від свого діда Козімо, котрий надавав перевагу протегуванню гуманістів та будівництву споруд, більше уваги приділяв збільшенню сімейних колекцій та протекції молодих митців. Якщо Козімо Медічі виділяв гроші на побудову монументальних споруд, які мали б простояти вічність, то Лоренцо Медічі був скоріше щедрим дарувальником та покровителем мистецтва⁴⁷. За часи правління Лоренцо значно збільшилась приватна бібліотека родини Медічі, а колекція творів мистецтва в палаццо на віа Лагра стала нараховувати у два рази більше одиниць у порівнянні з тим, що було за часів його батька П'єро⁴⁸. Про Лоренцо Медічі Макіавеллі писав, що він «кохався в зодчестві, музиці й поезії»⁴⁹. Франческо Гвіччардіні у своїй «Історії Флоренції» зазначає, що саме завдяки Лоренцо «усі найвидатніші мистецтва та доблесті процвітали в ті часи у Флоренції більше, ніж в будь-якому іншому місті Італії»⁵⁰. Саме за своє покровительство мистецтву та науці Лоренцо Медічі отримав прізвисько «Пишний».

Окрім того, Лоренцо Медічі й сам був митцем-аматором, захоплювався поезією та писав вірші. І хоча Лоренцо Пишний залишив не досить великий культурний спадок, його творчість охоплювала різноманітні жанри: як прозу, так і поезію. Так, його ранні вірші були у формі сонета у стилі Петрарки, пізніше він перейшов до жанру еклогічної поезії та комедійної поеми. З його відомих робіт згадаємо «Книгу пісень», еклоги «Корінто» та «Аполлон і пан», поему «Лобов Венери та Марса», ідилію «Ненча з Барберіно», комічну поему «Бенкет або п'яниці» та інші⁵¹. Вірші Лоренцо Медічі просякнуті коханням (скоріш за все платонічним) до його музи, Лукреції Донаті, що можна побачити в його віршах, де Лукреція описувалась настільки прекрасно, що сяйво її краси не могли витримати очі⁵².

Загалом, можна виділити два напрямки меценатської діяльності родини Медічі. До першого слід віднести безпосередньо фінансування та замовлення виробів мистецтва або будівель, до другого — патронаж над молодими митцями. Так, серед митців, що потрапили під протекцію Медічі, виділимо Мікеланджело Буонарроті, чий талант помітив та дозволив йому розкритись Лоренцо Медічі. У саду Сан-Марко, окрім розташованих там творів мистецтва, розміщувалась своєрідна «школа» для митців, що

⁴⁷ Сочинения великих итальянцев XVI века. — С. 82.

⁴⁸ Шастель Андре. Указ. соч. — С. 20.

⁴⁹ Макіавеллі Нікколо. Назв. праця. — С. 390.

⁵⁰ Сочинения великих итальянцев XVI века. — С. 75.

⁵¹ Лоренцо Медичи и поэты его круга: избранные стихотворения и поэмы / Пер. с итал. и предисл. А. Триандафилиди. — М., 2013. — С. 10–13.

⁵² Там само. — С. 44.

збиралися навколо Бертольдо ді Джованні⁵³, учня Донателло. Молодий Мікеланджело перебував у саду цілими днями, покращуючи свої навички за допомогою копіювання античних скульптур, що там розміщувались⁵⁴. Під час однієї такої роботи над копіюванням голови фавна молодого скульптора зустрів Лоренцо Медічі, що прийшов до Сан-Марко подивитись на процес будівництва приміщення для бібліотеки. Лоренцо був здивований якістю роботи і віком митця і запропонував Мікеланджело переїхати до маєтку Медічі та вдосконалювати свою майстерність там. Цей сюжет, а також подальший опис Асканіо Кондіві життя майстра в палаці Медічі, є показовим прикладом того, як ставилися Медічі, а особливо Лоренцо Медічі, до митців. Останній намагався оточувати себе творчими людьми та вважав їх рівними собі, не виказуючи зверхності відносно своїх протеже.

Слід також зазначити, що традиція меценатства та опіки мистецтва збереглася і в діяльності нащадків Козімо та Лоренцо, вийшовши далеко за межі Флоренції. Так, Джуліо Медічі (папа Климент XVII) опікувався гуманістами та розвитком мистецтва у Римі, Катерина Медічі, котра у 1547 році стала королевою Франції, збирала при

своєму дворі зразки європейського мистецтва. У Флоренції мистецтвом продовжували опікуватись інші представники родини Медічі. Так, про меценатську діяльність Козімо I Тосканського збереглися свідчення у автобіографії Бенвенуто Челліні, його син Франческо I заснував Академію делла Круска для створення граматики італійської мови. Козімо II запросив Галілео Галілея займатися наукою у Флоренції. До того ж, наступні покоління родини піклувались про збереження мистецької спадщини, що лишилась від Лоренцо Медічі.

Отже, меценатська діяльність Козімо та Лоренцо Медічі, перебування яких при владі у місті називають «золотим віком» Флоренції, залишила помітний слід. Їх протекція мистецтва відіграла важливу роль у перетворенні Флоренції на один із центрів італійського Відродження. Поширення ідей гуманізму разом з фінансуванням та підтримкою митців флорентійською елітою, яка перейняла приклад родини Медічі, значно прискорило та розширило процес культурного розквіту міста. Діяльність найвпливовішої на той час флорентійської родини значною мірою допомогла розвитку талантів та підвищенню майстерності багатьом митцям, чия творчість та культурний спадок значною мірою зумовили появу в історичній хронології нового періоду, відомого як доба Відродження.

⁵³ Шастель Андре. Указ. соч. — С. 21

⁵⁴ Переписка Микель-Анджело Буонаротти. — С. 7–8.

ДЖЕРЕЛА

1. Брагина Л.М. Итальянский гуманизм эпохи Возрождения: Идеалы и практика культуры / Л.М. Брагина. — М. : Изд-во Московского ун-та, 2002. — 384 с.
2. Буркхардт Якоб. Культура Возрождения в Италии / Я. Буркхардт. — М. : Юрист, 1996. — 591 с.
3. Вышеславцов А. Искусство Италии XV век. Флоренция / А. Вышеславцов. — М.; СПб. : Товарищество О. Вольф, 1883. — 418 с.
4. Горфункель А.Х. Философия эпохи Возрождения / А.Х. Горфункель. — М. : Высшая школа, 1980. — 368 с.
5. Данилова И.Е. Итальянский город XV века. Реальность, миф, образ / И.Е. Данилова. — М. : Российский гос. гуманитар. ун-т, 2000. — 253 с.
6. Жеравина О.А. Библиотеки Флоренции в культурном наследии Италии / О.А. Жеравина // Вестник Томского гос. ун-та. Культурология и искусствоведение. — Томск, 2011. — № 1. — 11 с.
7. Лоренцо Медичи и поэты его круга: избранные стихотворения и поэмы / Пер. с итал. и предисл. А. Триандафилиди. — М. : Водолей, 2013. — 276 с.
8. Макиавелли Никколо. Флорентійські хроніки. Державець / Н. Макиавеллі ; пер. з італ. А. Перепада. — К. : Основи, 1998. — 492 с.
9. Переписка Микель-Анджело Буонаротти и жизнь мастера, написанная его учеником Асканио Кондиви / Пер. М. Павлиновой. — СПб. : Шиповник, 1914. — 237 с.
10. Сочинения великих итальянцев XVI в. / сост., вступ. статья, коммент. Л.М. Брагиной; пер. с итал. — СПб. : Алетей, 2002. — 377 с.
11. Сочинения итальянских гуманистов эпохи Возрождения (XV век) / под ред. Л.М. Брагиной. — М. : Изд-во Московского ун-та, 1985. — 384 с.
12. Чиглинец Е.А. Меценатство как социокультурный феномен / Е.А. Чиглинец // Ученые записки Казанского гос. ун-та. — Казань, 2009. — Т. 151. — Кн. 5. — Ч. 2. — 12 с.

13. Шастель Андре. Искусство и гуманизм во Флоренции времен Лоренцо Великолепного. Очерки об искусстве Ренессанса и неоплатоническом гуманизме / А. Шастель ; пер. с фран. Н.Н. Зубков ; отв. ред. О.Ф. Кудрявцев. — М. ; СПб. : Университетская книга, 2001. — 720 с.
14. Brucker G. Florence. The Goldenage, 1138–1737 / G. Brucker. — Los Angeles : University of California press, 1983. — 283 p.
15. James H. Cosimo de' Medici and the "Platonic academy" / H. James // Journal of the Warburg and Courtauld Institutes. — Vol. 53. — London, 1990. — 18 p.
16. Kent F. Lorenzo de' Medici and the Art of Magnificence / F. Kent. — Baltimore : The John Hopkins University press, 2004. — 211 p.
17. Najemy J.M. Italy in the Age of the Renaissance 1300–1550 / J.M. Najemy // The Short Oxford History of Italy. — New York : Oxford university press, 2004. — 327 p.
18. Najemy J.M. A History of Florence 1200–1575 / J.M. Najemy. — Oxford : Blackwell Publishing, 2006. — 515 p.
19. Murray P. The Architecture of the Italian Renaissance / P. Murray. — New York : Schocken books, 1970. — 268 p.

REFERENCES

1. Bragina L.M. Italijskii gumanizm epokhi Vozrozhdeniia: Idealy i praktika kultury / L.M. Bragina. — M. : Izdatelstvo Moskovskogo universiteta, 2002. — 384 s.
2. Burkkhardt Ia. Kultura Vozrozhdeniia v Italii / Ia. Burkkhardt. — M. : Iurist, 1996. — 591 s.
3. Visheslavtsov A. Iskusstvo Italii XV vek. Florentsiia / A. Visheslavtsov. — M.; SPb. : Tovariščestvo O. Volf, 1883. — 418 s.
4. Gorfunkel A.Kh. Filosofii epokhi Vozrozhdeniia / A.Kh. Gorfunkel. — M. : Vysshiaia shkola, 1980. — 368 s.
5. Danilova I.E. Italijskii gorod XV veka. Realnost, mif, obraz / I.E. Danilova. — M. : Rossijskii gosudarstvennyi gumanitarnyi universitet, 2000. — 253 s.
6. Zheravina O.A. Biblioteki Florentsii v kulturnom nasledii Italii / O.A. Zheravina // Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Kulturologiia i iskusstvovedenie. — Tomsk, 2011. — № 1. — 11 s.
7. Lorentso Medichi i poety ego kruga: izbrannye stikhotvoreniia i poemny / Per. s it. i predisl. A. Triandafilidi. — M. : Vodolei, 2013. — 276 s.
8. Makiavelli N. Florentiiskii khroniky. Derzhavets / N. Makiavelli ; Per. z it. A. Perepadia. — K. : Osnovy, 1998. — 492 s.
9. Perepiska Mikel-Andzhelo Buonarotti i zhizn мастера, napisannaia ego uchenikom Askanio Kondivi / Per. M. Pavlinovoi. — SPb. : Shipovnik, 1914. — 237 s.
10. Sochineniia velikikh italiantscev XVI v. / sost., vstupit. statia, kommentarii L.M. Braginoi; per. s ital. — SPb. : Aleteiia, 2002. — 377 s. — (Seriiia «Bibliotekarenessansnoikultury»).
11. Sochineniia italijskikh gumanistov epokhi Vozrozhdeniia (XV vek) / podred. L.M. Braginoi. — M. : Izdatelstvo Moskovskogo universiteta, 1985. — 384 s.
12. Chiglintcev E.A. Metcenatstvo kak sotciokulturnyi fenomen / E.A. Chiglintcev // Uchenyiezapiski Kazanskogo gosudarstvennogo universiteta. — Kazan, 2009. — T. 151. — Kn. 5. — Ch. 2. — 12 s.
13. Shastel A. Iskusstvo i gumanizm vo Florentcii vremen Lorentco Velikolepnogo. Ocherki ob iskusstve Renessansa i neoplatonicheskom gumanizme / A. Shastel ; per. s fr. N.N. Zubkov ; отв. red. O.F. Kudriavtcev. — M. ; SPb. : Universitetskaia kniga, 2001. — 720 s.
14. Brucker G. Florence. The Goldenage, 1138–737 / G. Brucker. — Los Angeles : University of California press, 1983. — 283 p.
15. James H. Cosimo de' Medici and the "Platonic academy" / H. James // Journal of the Warburg and Courtauld Institutes. — Vol. 53. — London, 1990. — 18 p.
16. Kent F. Lorenzo de' Medici and the Art of Magnificence / F. Kent. — Baltimore : The John Hopkins University press, 2004. — 211 p.
17. Najemy J.M. Italy in the Age of the Renaissance 1300–550 / J.M. Najemy // The Short Oxford History of Italy. — New York : Oxford university press, 2004. — 327 p.
18. Najemy J.M. A History of Florence 1200–1575 / J.M. Najemy. — Oxford : Blackwell Publishing, 2006. — 515 p.
19. Murray P. The Architecture of the Italian Renaissance / P. Murray. — New York : Schocken books, 1970. — 268 p.

Ольга Лях

МЕЦЕНАТСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СЕМЬИ МЕДИЧИ ВО ФЛОРЕНЦИИ

В статье охарактеризована меценатская деятельность Лоренцо и Козимо Медичи, определено ее значение для культурного развития Флоренции. В частности, рассмотрены вопросы спонсирования искусства и протекции молодых мастеров со стороны семьи Медичи, что оставило видимый след в становлении культуры эпохи Ренессанса.

Ключевые слова: *Медичи, меценатство, Платоновская академия, коллекционирование, культура Флоренции*

Olga Liakh

MEDICI'S PATRONAGE OF ARTS IN FLORENCE

The main attention in the article is given to the characteristics of the patronage of Arts by Lorenzo and Cosimo de 'Medici and outlining the importance of this activity for the cultural development of Florence. The research studies the experience of Art sponsorship and patronage of young artists by Medici. It is examined the contribution of the family members in the incipience of the culture of the Renaissance in Florence. It is identified the following main aspects of the patronage of Arts by the Medici family: construction of the monumental and sacred buildings, establishment of private collections of art and literary works, patronage of the Florentine humanists who were the members of the Platonic Academy and young artists. The article describes the creation of public and private libraries, sponsorship and assistance in translating books from Greek into Latin by Cosimo and Lorenzo de Medici. It is indicated buildings constructed by Medici in Florence and outside it. It is studied patronage activities of the next generations of Medici and proved that art patronage from Cosimo and Lorenzo de 'Medici really played an important role in transforming Florence into one of the centers of the Italian Renaissance.

Key words: *Medici, patronage of Arts, Platonic Academy, collecting, culture of Florence.*

Дата надходження статті до редакції: 07.05.2016